

PASÍVNE VZORKOVANIE – INOVATÍVNY PRÍSTUP K MONITOROVANIU KONTAMINÁCIE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Tomáš Lobpreis, Katarína Dercová

Ústav biotechnológie a potravinárstva
Fakulta chemickej a potravinárskej technológie
STU Bratislava

Úvod

- Monitorovanie kontaminantov v životnom prostredí je neoddeliteľnou **súčasťou bioremediačných technológií**
- Bodové odbery iba zbytkové zloženie v momente odberu a **nezachycujú periodickú kontamináciu** (resp. výkyvy)
- Bežnými analytickými postupmi nie je stanovovaná koncentrácia **skutočne biodostupných** polutantov
- Kvôli nízkej koncentrácii analytov **nie sú vhodné na testy toxicity**, biostanovenie a imunostanovenie
- **Skríning kontaminantov** napomáha pri voľbe vhodných metód pri likvidáciách environmentálnych záťaží

Reprezentatívne metódy monitorovania

- Zvýšenie frekvencie bodových odberov
- Automatické **sekvenčné** vzorkovanie (počas 24h)
- Kontinuálny **on-line monitoring** (napr. biologické systémy skorého varovania, niektoré senzory, SAMOS systém)
- **Biomonitoring** (indikátorové organizmy)
- Metódy pasívneho vzorkovania

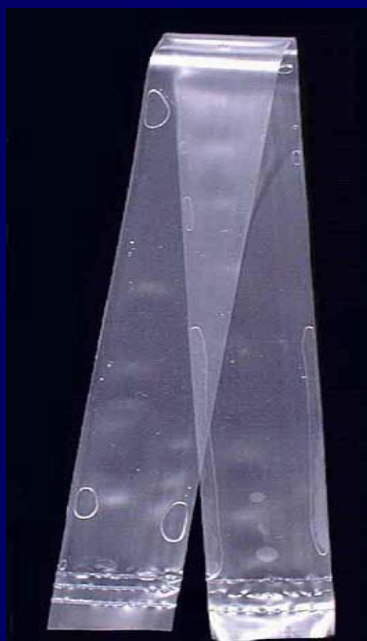

Pasívne vzorkovače - charakteristika

- Simulujú **bioakumuláciu**
- Poskytujú časovo váženú (**TWA**) hodnotu koncentrácie
- Vhodné na **krátkodobý** aj na **dlhodobý monitoring**
- Odrážajú prítomnosť **skutočne biodostupných** polutantov
- Aplikácie pre **testy toxicity a mutagenity** Microtox, Mutatox
- Komerčná dostupnosť, jednoduchá manipulácia

Pasívne vzorkovače

SPMD

Hydrofóbne
poloprchavé
zlúčeniny

POCIS

Polárne látky,
pesticídy a farmaká
s $\log K_{OW} < 3$

MESCO

Nepolárne látky
s $\log K_{OW} > 3$

Ecoscope

Kombinácia
SPMD a
chelatačnej fázy

Pasívne vzorkovače

Keramický dozimeter

Dlhodobé monitorovanie
podzemných vôd

DGT

Monitorovanie pôd a
sedimentov

SPME

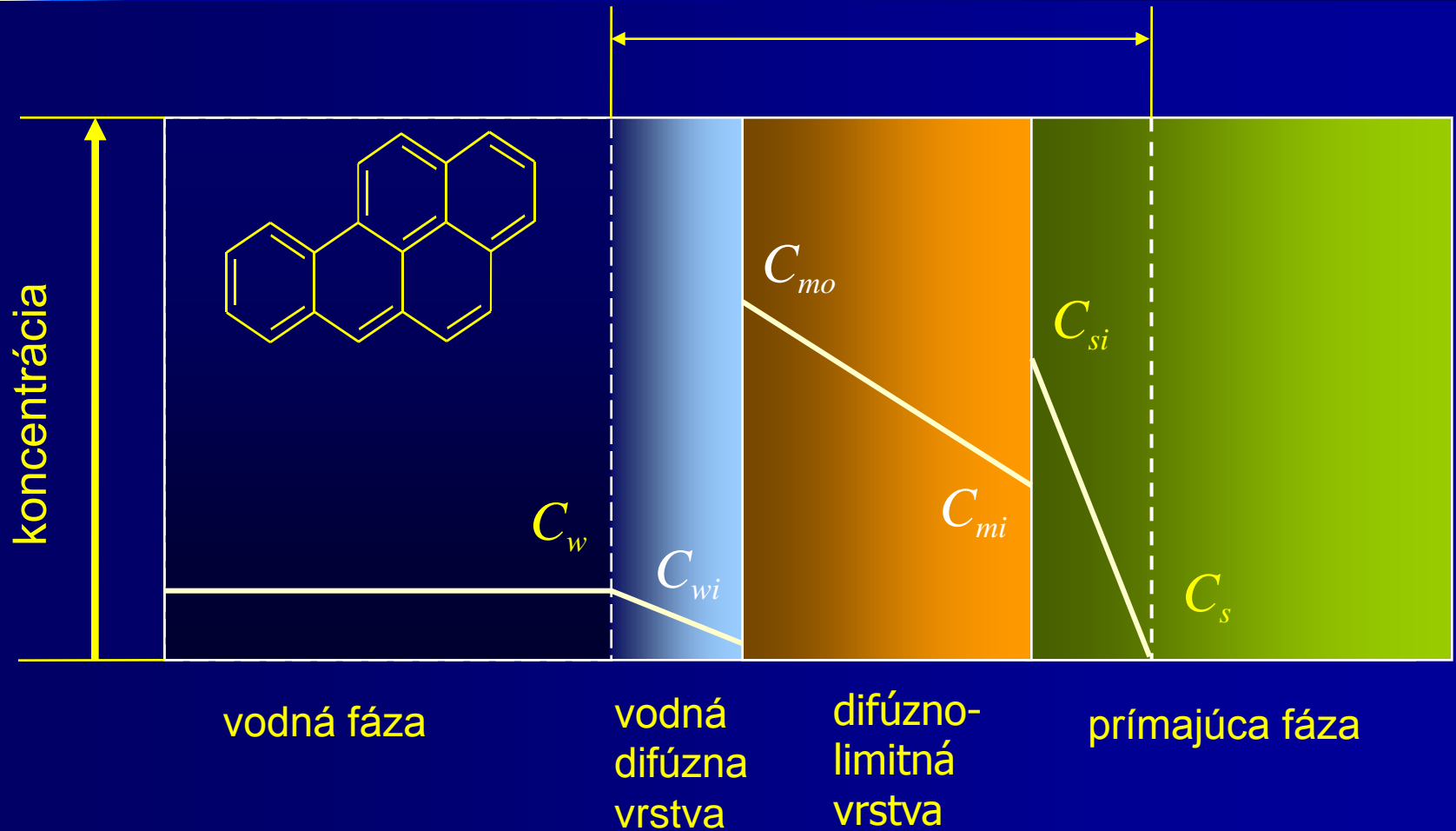
Polymérom pokryté
vlákno, široké použitie

Pasívny vzorkovač typu Chemcatcher

- Zberač pozostáva z:
  - Tela zberača
  - Prijímajúcej fázy [3M C₁₈ Empore® Disk]
  - Difúzno-limitnej membrány
    - POLÁRNA – Polyétersulfónová
    - NEPOLÁRNA – Polyetylénová

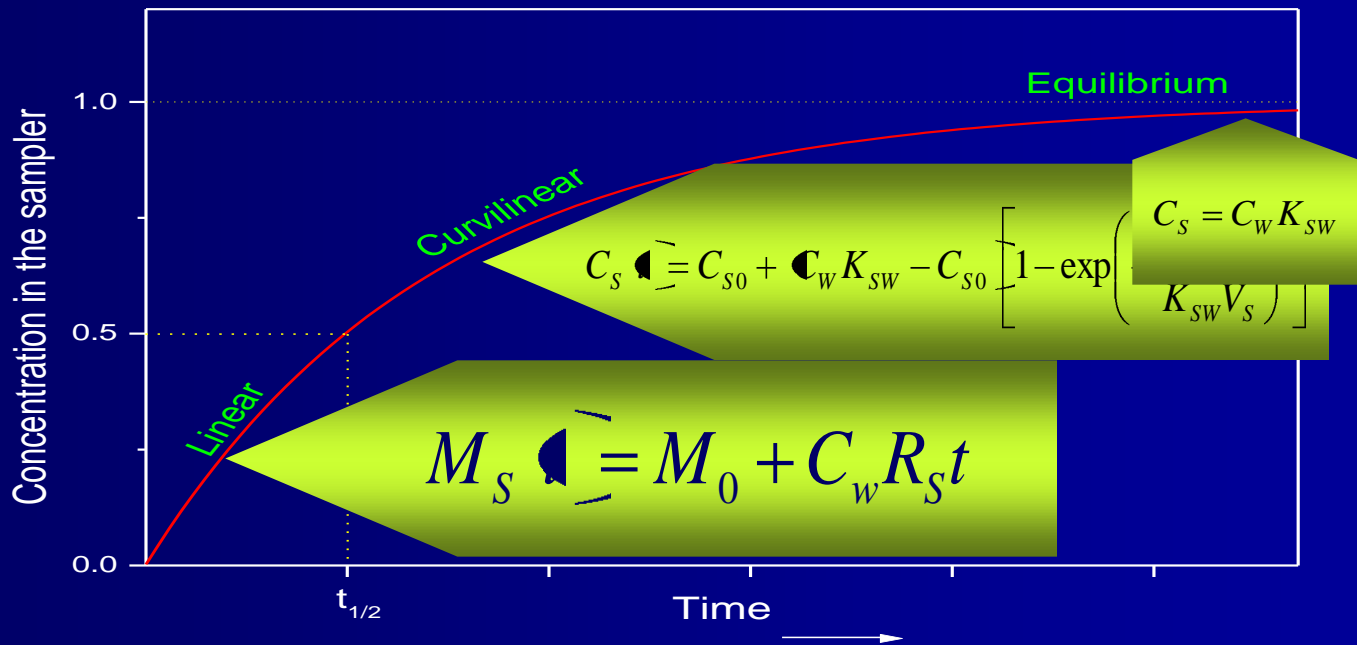

Funkčný princíp vzorkovania

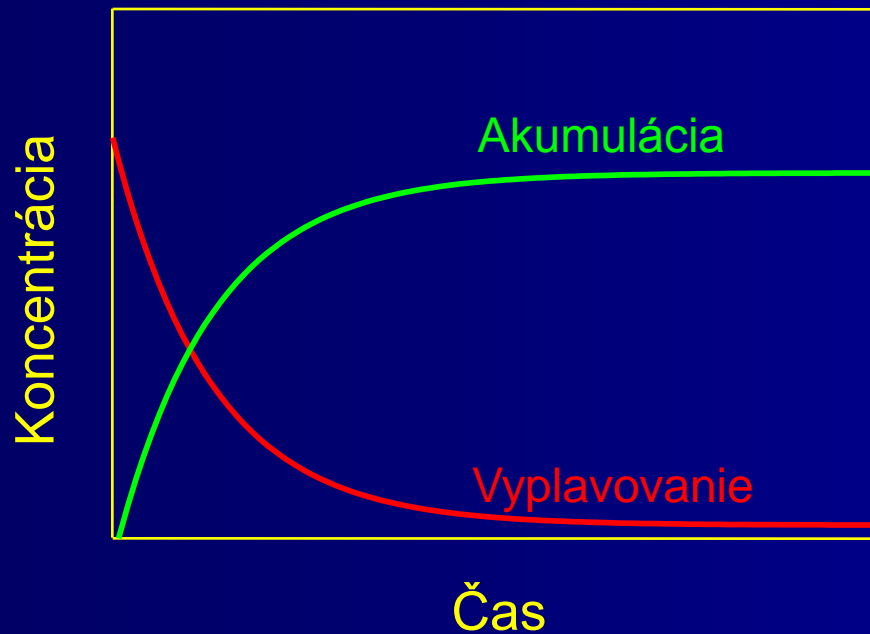
Priebeh akumulácie

- **Lineárny priebeh** až do $t_{1/2}$ saturácie zberača
- Naakumulované množstvo látky je **priamo úmerné času**
- Parameter **R_s** predstavuje **vzorkovaciú rýchlosť** (Sampling Rate), t.j. z koľkých litrov vody zberač extrahuje sledovanú látku [L.deň⁻¹]

Kinetika akumulácie a vyplavovania látok

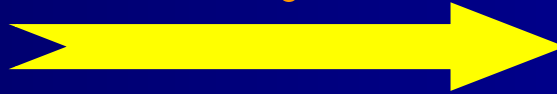
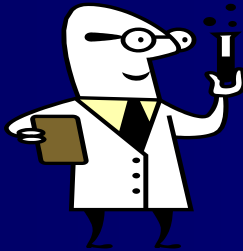
- Kinetika akumulácie aj vyplavovania je rovnaká:

$$M_S(0) = 0 \quad C_w = \text{const.}$$

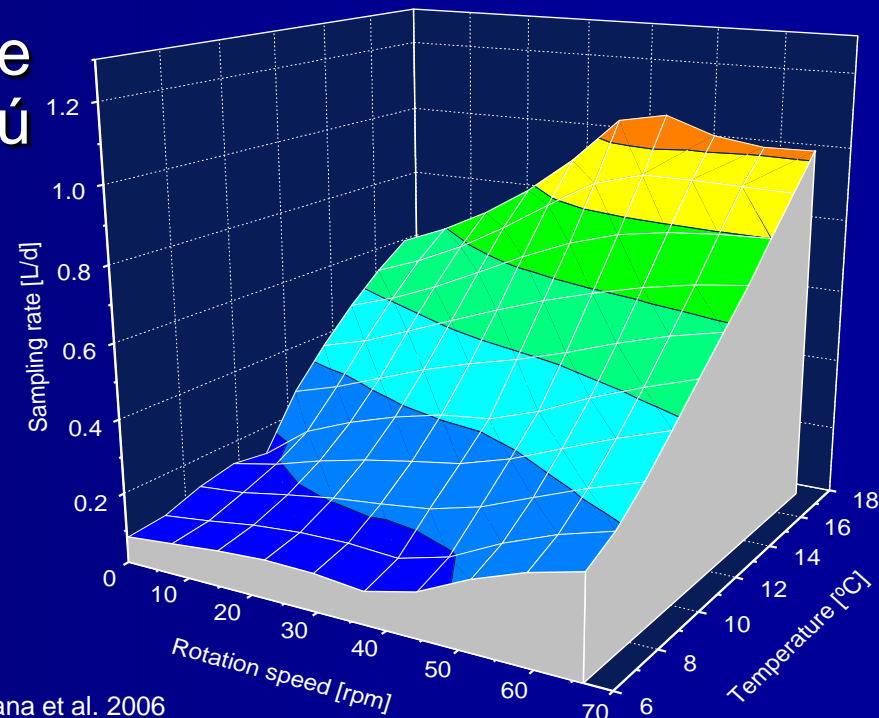
$$M_S(0) \neq 0 \quad C_w = 0$$

Kalibrácia

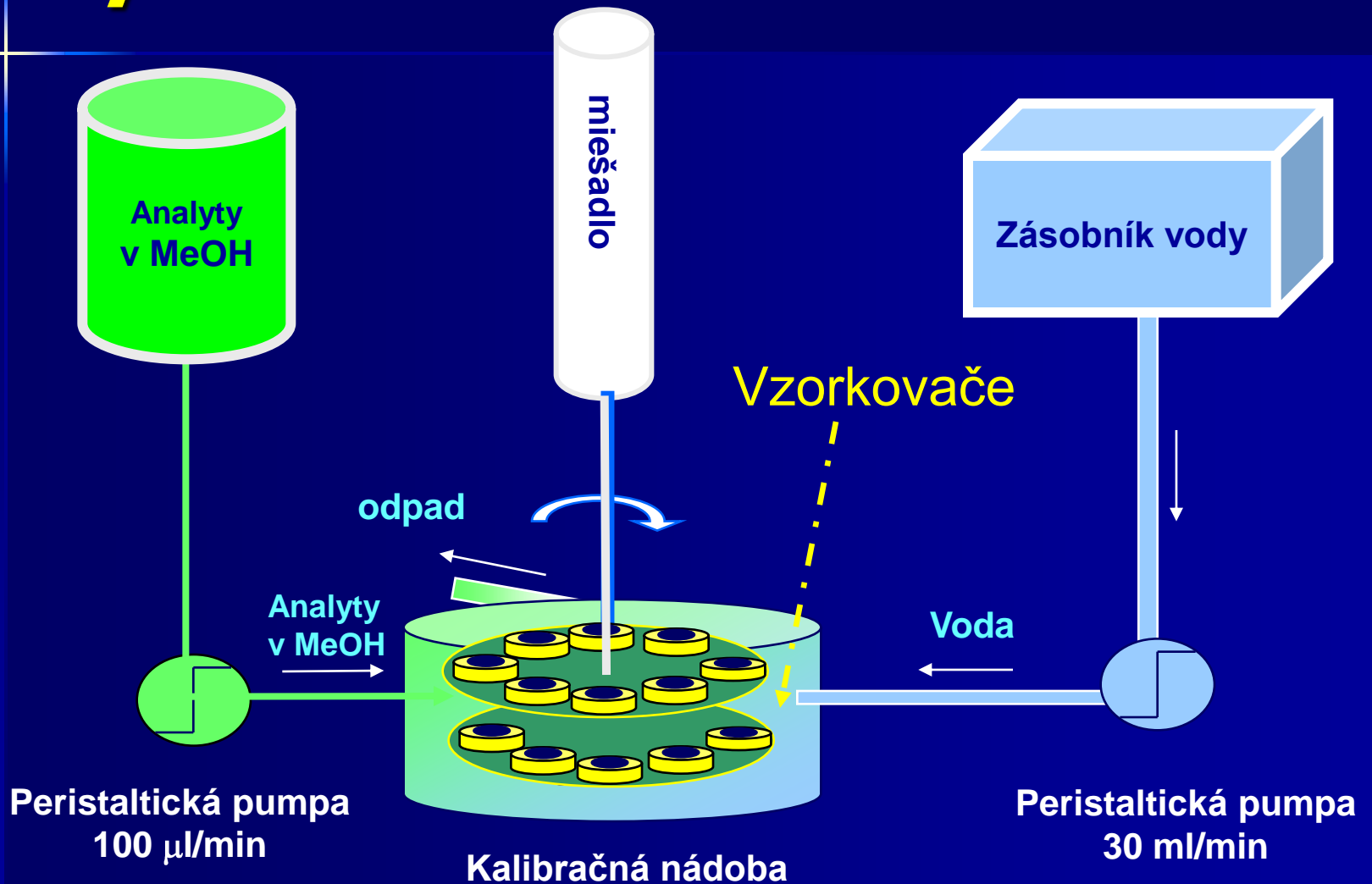

- 3 dôležité environmentálne faktory, ktoré ovplyvňujú kinetické parametre:

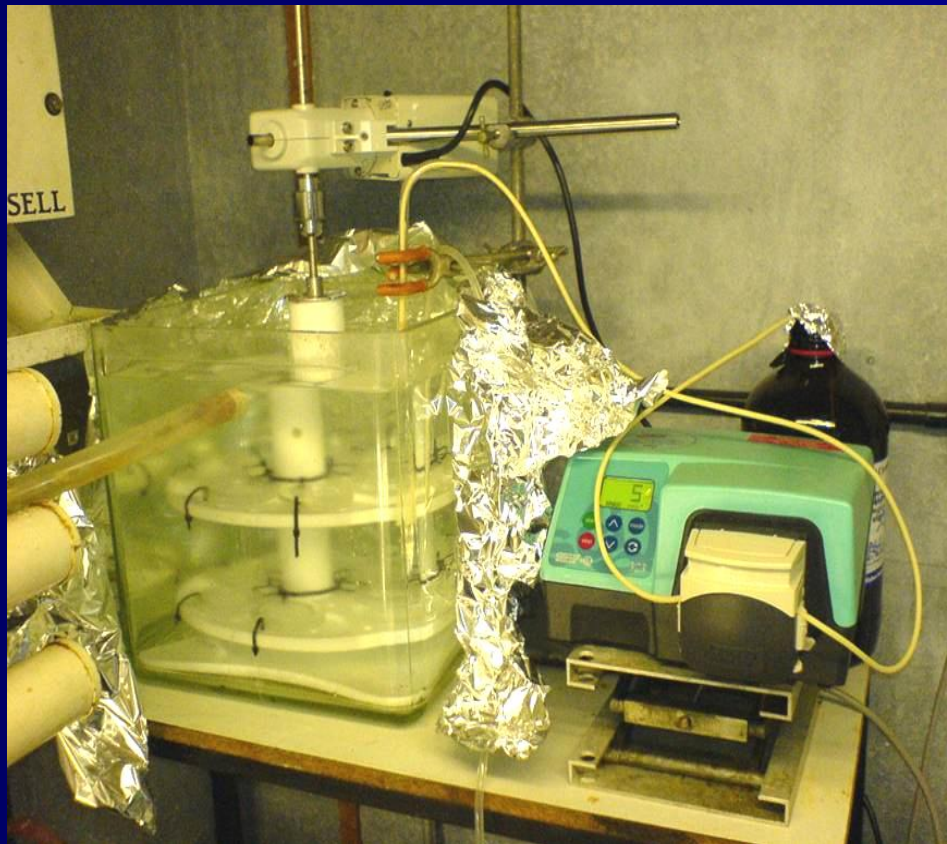
- Teplota vody
- Prúdenie kvapaliny
- (Bio)znečistenie

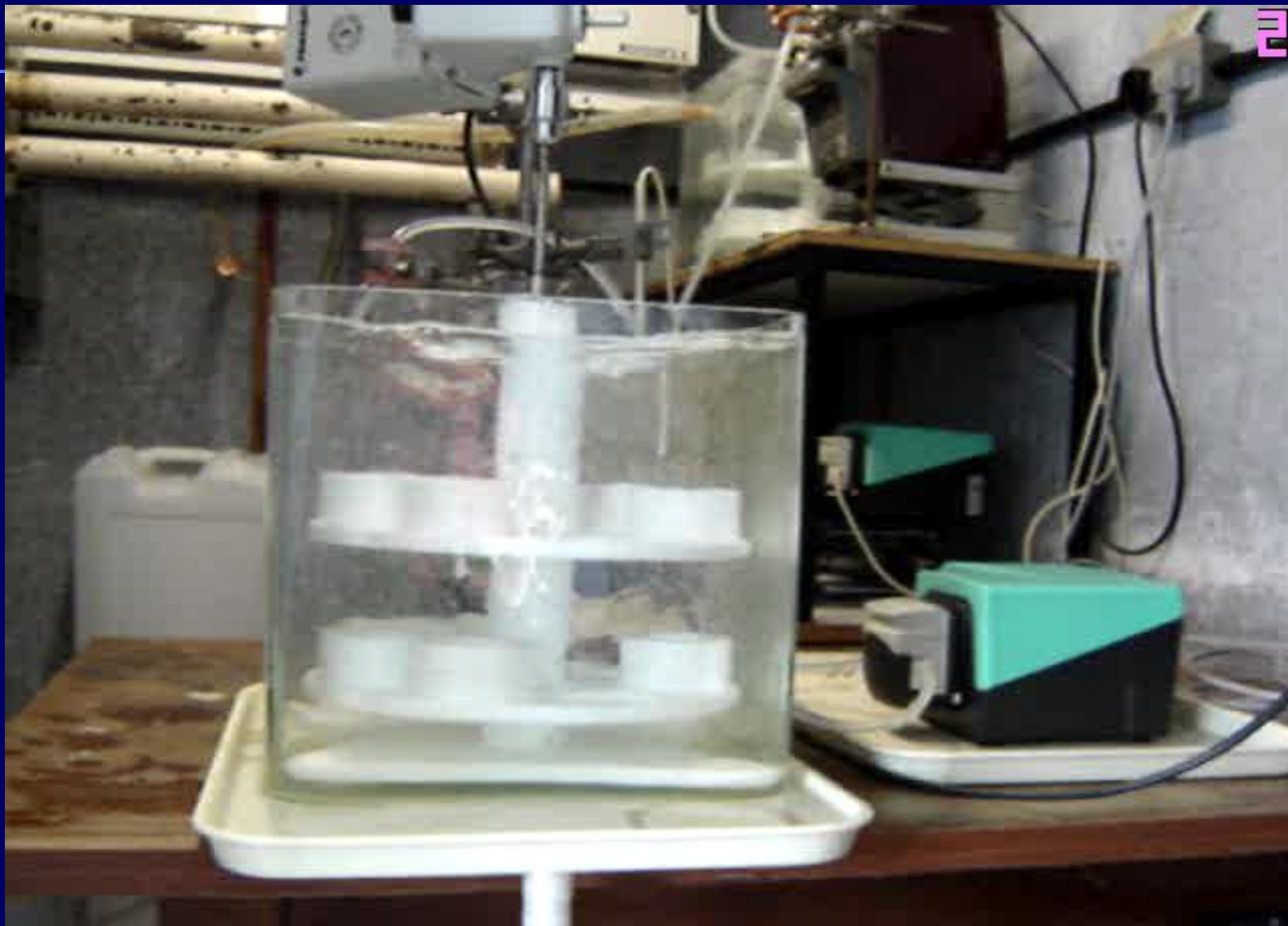
Kalibrácia v prietokovom systéme

Štandardný kalibračný systém

Kalibrační systém

Použitie vnútorných štandardov

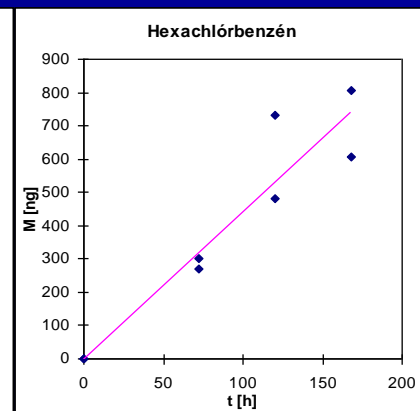
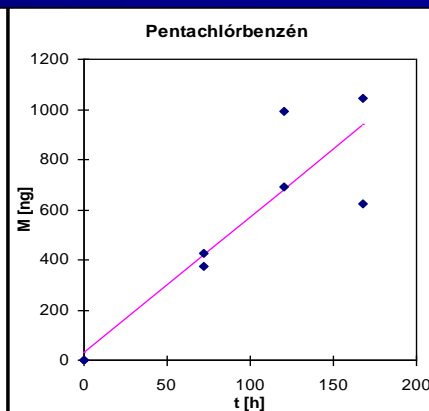
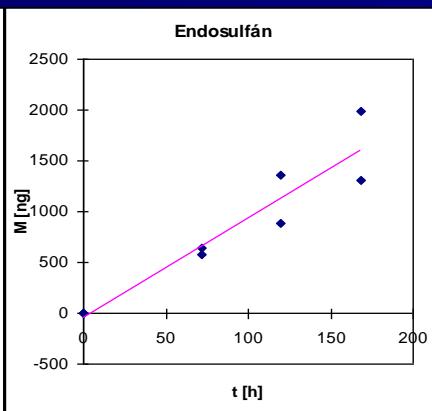
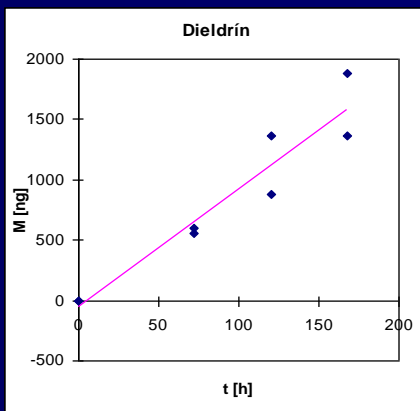
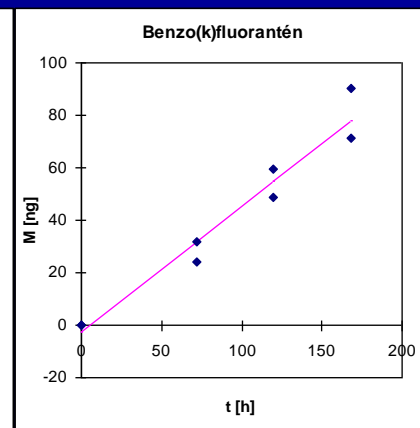
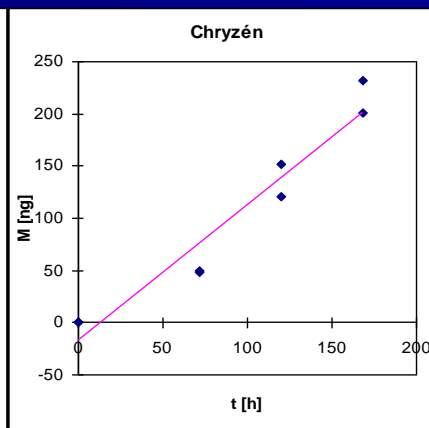
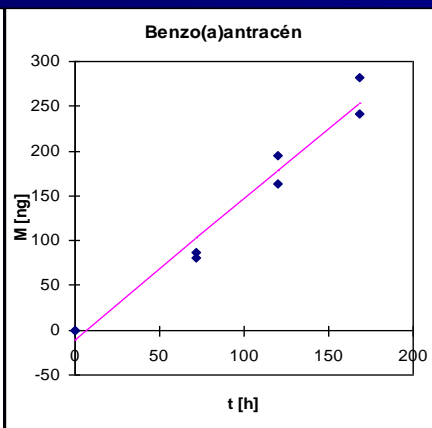
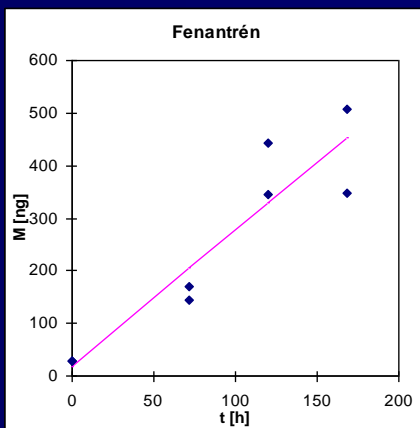
- **PRCs** (Performance Reference Compounds) sú vnútorné štandardy, ktoré sa pridávajú do zberačov pred expozíciou, nevyskytujú sa v ŽP
- Vyplavovanie PRCs počas expozície sa riadi **rovnakými rovnicami** ako akumulácia analytov do prijímajúcej fázy
- Z kinetiky vyplavovania PRC získame **eliminačnú konštantu k_e** , ktorú použijeme na výpočet koncentrácie v prostredí

$$C_S(t) = C_S(0) \cdot \exp(-k_e \cdot t)$$

Výsledky

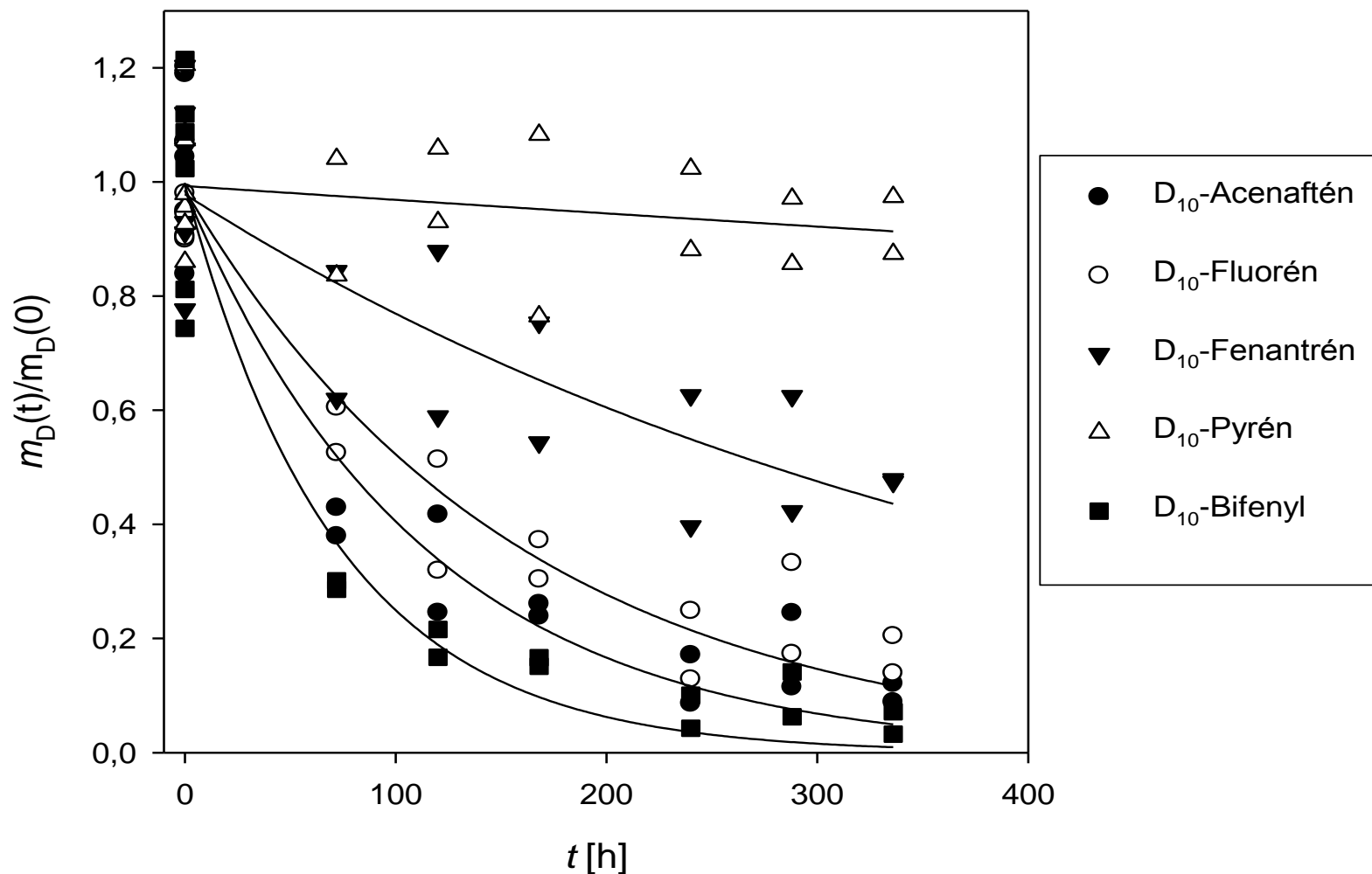
Kinetika akumulácie analytov do prostredia prijímajúcej fázy zberačov Chemcatcher bola počas doby expozície v lineárnej oblasti

Výsledky

Kinetika vyplavovania vnútorných štandardov (PRCs):

Aplikácia v praxi

Závery

- Ide o inovatívnu metódu moderného prístupu k monitorovaniu kontaminantov v životnom prostredí
- Monitorovanie biologicky dostupnej frakcie
- Vhodná metóda na predikciu osudu kontaminantu v ŽP
- Poskytuje informácie o časovo váženom priemere koncentrácie v prostredí
- Aplikácia na skríning znečistenia a tým napomáha voľbe vhodných metód remediačných technológií

:: Ďakujem za pozornosť ::

Tomáš Lobpreis

